



Research Paper

Factors Affecting the Sense of Place among the Rural Youth of Khorramabad Township

Mohammad Javad Khosravi Shakib^a; Saeed Gholamrezai^{b,*}; Mehdi Rahimian^c^a MSc. student. Department of Agriculture Economics and Rural Development, Faculty of Agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran^b Associate Prof. Department of Agriculture Economics and Rural Development, Faculty of Agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran^c Associate Prof. Department of Agriculture Economics and Rural Development, Faculty of Agriculture, Lorestan University, Khorramabad, Iran

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 15 November 2023;

Accepted: 04 February 2024

Available online 2 December 2024

Keywords:

Sense of place, four dimensions of Sense of Place, Rural Youth, Staying, Khorramabad township.

ABSTRACT

The sense of place is one of the social phenomena that can be effective in increasing young people's sense of belonging to their village and hometown. Therefore, identifying factors affecting the sense of place can be effective in explaining this important issue. purpose of this research is to investigate the factors affecting the sense of place among the rural youth of Khorramabad, Lorestan. This research is in the category of survey-correlation research and the statistical population in this research is all the rural youth of Khorramabad township of Lorestan (N=20066). The number of samples was estimated to be 377 people based on Kerjeki and Morgan table. Sampling was done in a multi-stage sampling and the data collection tool was a researcher-made questionnaire. SPSS software was also used for data analysis. The results showed that the sense of place among the respondents was average level (3.59). The results of the analysis of the linear regression equation showed that the variables "view of others towards the hometown", "interest in the texture and architecture of the hometown", "the amount of memories of the person from the hometown", "the amount of belonging to the people living in the hometown" and "the amount of participation in Local group activities" were able to explain 34.8% of the changes in the variance of the dependent variable. In this context, youth participation mechanisms in rural affairs, especially in rural cultural and natural fields, can be effective in strengthening their sense of place.

1. Introduction

The sense of place explains a kind of relationship between a person and a place and it means a deep emotional connection between a person and a place. The sense of place in rural society, especially rural youth, has a special place; because this group is the driving force and innovators of their society, and having a sense of belonging to a place may be effective in their sustainability. In the meantime, considering the problem of the increasing trend of rural youth migration, the presence of a sense of place, which includes commitment, dependence and attachment, as well as satisfaction with the place of living, can be effective in the permanence

and management of youth migration. Therefore, identifying factors affecting the sense of place can be effective in explaining this important issue. The purpose of this research is to investigate the factors affecting the sense of place among the rural youth of Khorramabad, Lorestan. The purpose of this research is to investigate the factors affecting the sense of place among the rural youth of Khorramabad township in Lorestan province, west of Iran.

*Corresponding Author.

Email Adresses: mjkhosravi62@gmail.com (M. J. Khosravi Shakib), gholamrezai.s@lu.ac.ir (S. Gholamrezai), Rahimian.m@lu.ac.ir (M. Rahimian)

To cite this article: Khosravi Shakib, M. J., Gholamrezai, S., Rahimian, M. (2024). Factors Affecting the Sense of Place among the Rural Youth of Khorramabad Township. Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas, 5 (19), 195-214.



2. Methodology

This applied research, in terms of the possibility of controlling the variables, is of the field research, in terms of the method of data collection, it is of the descriptive research. Also, considering that the main purpose of this research is to investigate the factors affecting the sense of place among the rural youth of Khorramabad township, the current research is in the category of survey-correlation research and the statistical population in this research is all the rural youth of Khorramabad township, Lorestan (N = 20066). The number of samples was estimated to be 377 people based on Kerjci and Morgan table. A multi-stage sampling was used and the data collection tool was a researcher-made questionnaire. SPSS software was also used for data analysis.

3. Results

The results showed that the sense of place among the respondents was average level (3.59). The analytical results of the linear regression equation showed that the variables "view of others towards the hometown", "interest in the texture and architecture of the hometown", "the amount of memories of the person from the hometown", "the amount of belonging to the people living in the hometown" and "the amount of participation in Local group activities" were able to explain 34.8% of the changes in the variance of the dependent variable. There is a positive and significant relationship between the views of others towards the hometown and the youth's sense of place, and it has also been able to affect the dependent variable. The results show that being interested in the texture and architecture of the hometown has a positive effect on the young people's sense of place. There is a significant relationship between a person's participation in local group activities and sense of place, and participation has a positive and significant effect on sense of place. There is a significant relationship between young people's memories of their hometown and sense of place, and this variable has an effect on young people's sense of place.

4. Discussion

Considering the general state of the audience's sense of place, it seems that due to the social, welfare and economic gap between urban and rural society, this group does not have a good sense of place. The existence of the relationship and the effect of the variables of interest in the architectural texture with the sense of place may be caused by the feeling of satisfaction of the second category in Abraham Maslow's chain of needs.

5. Conclusion

The sense of place is a multi-dimensional phenomenon that is affected by psychological characteristics such as the attitude, value and mental norms of a person. In fact, the attitude of each person, to be of the same color with others and to be in harmony with them, makes a person create a positive or negative feeling towards the place (hometown). Having a sense of belonging to any phenomenon can be effective in a person's attitude and belief. In fact, a person is related to a phenomenon that probably received positive feedback from that phenomenon and will be emotionally dependent on it. This emotional feeling may be caused by family affiliation, membership and interaction with peers, the existence of supportive and supportive factors, especially in critical situations. Also, considering that a major part of human time and the provision of physiological needs and human security depends on the type, quality and design of the building as a place to live, therefore, the satisfaction of young people with the texture and architecture of the place of residence may be effective in their interest. This issue can be raised at the level of the body and rural architecture from a quantitative and qualitative perspective. Since human participation in any phenomenon can increase his attachment and attachment to that phenomenon, so maybe this positive relationship is due to the fact that young people, by participating more in local group activities, naturally consider themselves members and know a part of that place and become attached to it. It is also possible for a person to find his identity from that place by participating more in local activities. Therefore, creating areas for youth participation through NGOs and student associations can also be effective in enhancing the sense of place.



دانشگاه لرستان

شاپای الکترونیکی: ۲۷۱۷-۲۳۲۵

فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی

<http://www.gsma.lu.ac.ir>



مقاله پژوهشی

بررسی عوامل مؤثر بر حس مکان در بین جوانان روستایی شهرستان خرم آباد

محمدجواد خسروی شکیب^۱؛ سعید غلامرضایی^{۲*}؛ مهدی رحیمیان^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.

^{۲*} دانشیار، گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.

^۳ دانشیار، گروه اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۸/۲۴	حس مکان یکی از پدیده‌های اجتماعی است که می‌تواند در افزایش تعلق خاطر جوانان به روستا و زادگاه خویش مؤثر باشد. لذا شناسایی عوامل مؤثر بر حس مکان، می‌تواند در تبیین این موضوع مهم، مؤثر باشد. هدف این تحقیق، بررسی عوامل مؤثر بر حس مکان در بین جوانان روستایی شهرستان خرم آباد لرستان می‌باشد. پژوهش حاضر در دسته تحقیقات پیمایشی - همبستگی بوده و جامعه آماری در این تحقیق کلیه جوانان روستایی شهرستان خرم آباد لرستان می‌باشد (N= 20066). تعداد نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان ۳۷۷ نفر برآورد شد. نمونه‌گیری به صورت چندمرحله‌ای انجام گرفت و ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخت بود. برای تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. نتایج نشان داد که میزان حس مکان در بین پاسخ‌گوینان در حد متوسط (۳/۵۹) بود. نتایج تحلیل معادله رگرسیون خطی نشان داد که متغیرهای "دیدگاه دیگران نسبت به زادگاه"، "علاقه‌مندی به بافت و معماری زادگاه"، "میزان خاطرات فرد از زادگاه"، "میزان تعلق خاطر به افراد ساکن زادگاه" و "میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی" توانستند ۳۴/۸ درصد از تغییرات واریانس متغیر وابسته را تبیین نمایند. در این زمینه سازوکارهای مشارکت جوانان در امور روستایی به ویژه در عرصه‌های فرهنگی و طبیعی روستایی، می‌تواند در تقویت حس مکان آنان مؤثر باشد.
پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۱۱/۱۵	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۹/۱۲	
واژگان کلیدی: حس مکان، ابعاد چهارگانه حس مکان، جوانان روستایی، ماندگاری مکانی، شهرستان خرم آباد.	

۱. مقدمه

یکی از دغدغه‌های اساسی درباره مناطق روستایی چه در جهان و چه در ایران، مهاجرت جوانان به خصوص جوانان در سن کار از این مناطق به سمت «چراغ‌های روشن شهر» است (Rostamalizadeh et al., 2013: 509).

* نویسنده مسئول: سعید غلامرضایی

پست الکترونیک نویسندگان: mjkhosravi62@gmail.com (م. ج. خسروی)؛ gholamrezai.s@lu.ac.ir (س. غلامرضایی)؛ Rahimian.m@lu.ac.ir (م. رحیمیان).

نحوه استناد به مقاله: خسروی شکیب، محمدجواد، غلامرضایی، سعید، رحیمیان، مهدی (۱۴۰۳). بررسی عوامل مؤثر بر حس مکان در بین جوانان روستایی شهرستان خرم آباد. فصلنامه

مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. سال پنجم، شماره ۳ (۱۹)، صص ۱۹۵-۲۱۴.



Doi: 10.22034/gsma.2024.719297

انگیزه لازم را برای مراقبت از محیط زندگی و نیز برای بازگشت به مکانهایی که برای افراد معنی دارد ایجاد می کند (Trell et al., 2012: 140). علاوه بر این، این حس، نقش مه می در بهزیستی افراد دارد (Theodori, 2000: 620). زمانی که فردی حس تعلق اجتماعی خود را به منطقه سکونتش از دست می دهد، به آن مکان اهمیت نمی دهد و ناگزیر منطقه را ترک می کند و رابطه دوطرفه بین فرد و جامعه از میان می رود. با کاهش حس تعلق، روحیه منفعت طلبی شخص تقویت می شود و فرد فقط به منافع شخصی اش می اندیشد (Nateqpour, 2004: 33).

در این راستا اهمیت حس مکان در جامعه روستایی به ویژه جوانان روستایی از جایگاه خاصی برخوردار می باشد؛ چرا که این قشر موتور محرک و نوآوران جامعه خود بوده و داشتن حس و تعلق مکانی ممکن است در ماندگاری آن ها مؤثر باشد. در این بین با توجه به معضل روند فزاینده مهاجرت جوانان روستایی، احتمالاً وجود حس مکانی که مشتمل بر داشتن تعهد، وابستگی و دلبستگی و نیز رضامندی به مکان زندگی می باشد، می تواند در ماندگاری و مدیریت مهاجرت جوانان مؤثر باشد. در این میان مناطق روستایی شهرستان خرم آباد نه تنها از این امر مستثنی نیستند بلکه به دلایل مختلف با مهاجرت روستاییان مواجه می باشند. این شهرستان با بیش از ۶۰۰ روستا به دلیل مواردی چون نبود فرصت های شغلی، کمبود خدمات و تسهیلات، پایین بودن امید به زندگی در مناطق روستایی و از طرفی وجود جاذبه های شهری با مهاجرت بی رویه جوانان مواجه می باشد. حال با عنایت به رابطه بین حس مکان و ماندگاری جوانان، این تحقیق با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر این مهم انجام خواهد گرفت. در این راستا پژوهش حاضر در پی آن است که به سوالات زیر پاسخ دهد: وضعیت حس مکانی جوانان روستایی منطقه مورد مطالعه چگونه است؟ زمینه های اجتماعی مؤثر بر حس مکانی مخاطبان کدامند؟ زمینه های کالبدی (فیزیکی) مؤثر بر حس مکانی مخاطبان کدامند؟ عناصر روانشناختی مؤثر بر حس مکانی مخاطبان کدامند؟ راهکارهای تقویت عوامل منتج به تقویت حس مکانی جوانان در راستای ماندگاری آنان در روستا کدامند؟

اصطلاح حس مکان از ترکیب دو واژه حس و مکان تشکیل شده است. واژه حس در فرهنگ لغات آکسفورد سه معنای اصلی دارد: نخست یکی از حواس پنج گانه؛ دوم احساس، عاطفه و محبت که در روان شناسی به درک تصویر ذهنی گفته می شود

این فرایند از دوره صنعتی شدن شروع شد و بعد از نیمه دوم قرن بیستم شتاب بیش تری گرفت و در دهه های اخیر به اکثر مناطق جهان سرایت کرده است. در ۵۰ یا ۶۰ سال گذشته، جامعه ایرانی نیز روند کلی و مستمر مهاجرتی از روستا و مناطق کوچکتر و کم تر توسعه یافته به شهرهای بزرگتر و مناطق توسعه یافته تر را تجربه کرده است و احتمالاً این روند همچنان ادامه خواهد یافت (Ershad, 2011: 3). آمارهای سرشماری ایران نشان می دهند که در طول نیم قرن گذشته، سهم جمعیت روستایی از ۶۸/۵ درصد (سرشماری ۱۳۳۵) به ۲۹ درصد (سرشماری سال ۱۳۹۰) کاهش یافته است (Statitics center of Iran, 2011).

با توسعه جوامع انسانی و تغییر شیوه زندگی و سکونت مردم، توجه معماران، طراحان و برنامه ریزان به کیفیت فضاها و محیط های ساخته شده افزایش یافته و نقش طراحی به عنوان ابزاری برای شکل دادن به محیط زندگی و پاسخ گویی به توقعات و نیازهای انسان اهمیت بیش تری یافته است و پژوهش های زیادی درباره چگونگی تأثیر متقابل محیط یا فضای ساخته شده بر ذهنیات و رفتارهای انسان، انجام شده است. پژوهش های انجام شده نشان می دهد که محیط علاوه بر عناصر کالبدی شامل پیام ها، معانی و رمزهایی است که مردم بر اساس نقش ها، توقعات، انگیزه ها و دیگر عوامل، آن را رمز گشایی و درک می کنند (Falahat, 2006: 58) و در مورد آن به قضاوت می پردازند. این حس کلی که پس از ادراک و قضاوت نسبت به محیط خاص در فرد به وجود می آید حس مکان نامیده می شود که عاملی مهم در هماهنگی فرد و محیط، باعث بهره برداری بهتر از محیط، رضایت استفاده کنندگان و در نهایت احساس تعلق آن ها با محیط و تداوم حضور در آن می شود (Falahat, 2006: 58).

حس مکان نوعی رابطه میان انسان و مکان را تبیین می کند و به مفهوم پیوند عمیق عاطفی و حسی است که مابین فرد و مکان ایجاد می شود و با ایجاد این پیوند، محیط بیوفیزیکی برای فرد تبدیل به یک مکان دارای مشخصات و ویژگی های متمایز و عجیب با هستی و هویت فرد می گردد. نتیجه این حس برای افراد ایجاد امنیت، راحتی، آسایش زیستن در مکان و خودمانی شدن در مکان و انگیزه ماندن و زیستن در آن می شود (Ardoin, 2006: 119). این حس مشارکت مردم را در اقدامات و تلاش های حیات بخشی دوباره به اجتماع محلی (بهبود زندگی اجتماع محلی) به تصویر می کشد و

یعنی قضاوتی که بعد از ادراک معنای شیء نسبت به خود شیء در فرد به وجود می‌آید که می‌تواند خوب، جذاب یا بد باشد؛ سوم، توانایی در قضاوت درباره یک چیز انتزاعی، مثل معنای حس در اصطلاح حس جهت یابی که به مفهوم توانایی یک فرد در پیدا کردن مسیر یا توانایی مسیر در نشان دادن خود به انسان است و در نهایت حس به معنای شناخت تام یا کلی یک شیء توسط انسان می‌باشد. اما واژه حس در این اصطلاح بیش‌تر به مفهوم عاطفه، محبت، قضاوت و تجربه کلی مکان یا توانایی فضا در ایجاد حس خاص یا تعلق در افراد است. از دیدگاه روان‌شناسی محیطی انسان‌ها به تجربه حسی، عاطفی و معنوی خاص نسبت به محیط زندگی نیاز دارند. این نیازها از طریق تعامل صمیمیت و نوعی همذات‌پنداری با مکانی که در آن سکونت دارد قابل تحقق است. این تعامل صمیمیت و همذات‌پنداری، روح یا حس مکان نامیده می‌شود. حس مکان نوعی رابطه میان انسان و مکان را تبیین می‌کند و به مفهوم پیوند عمیق عاطفی و حسی است که مابین فرد و مکان ایجاد می‌شود و با ایجاد این پیوند، محیط بیوفیزیکی برای فرد تبدیل به یک مکان دارای مشخصات و ویژگی‌های متمایز و عجیب با هستی و هویت فرد می‌گردد. نتیجه این حس برای افراد ایجاد امنیت، راحتی، آسایش زیستن در مکان و خودمانی شدن در مکان و انگیزه ماندن و زیستن در آن می‌شود (Ardoin, 2006: 119). هم‌چنین حس مکان به معنای پیوندی محکم و عاطفی و تأثیر گذار میان فرد و مکان و اجزای تشکیل دهنده آن است که این پیوند به صورت رابطه مثبت بوده و سبب گسترش عمق ارتباط و تعامل فرد با محیط می‌گردد (Tuan 1974).

از نظر روانی حس مکان کاتالیزوری است که باعث تبدیل شدن یک محیط به یک مکان می‌شود، روند تجربه عمیق مکان نه به عنوان یک شیء بلکه به عنوان یک ارگانیزم زنده است که بعد از انطباق‌های متقابل پی در پی محقق می‌شود، از این رو روابط بین افراد و مکان‌ها نیازمند ثباتی خاص است. محیط این ویژگی‌ها را از طریق ترکیب نظم طبیعی و بشری کسب می‌کند. در رشته‌های علمی مانند روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی اصطلاحات تعلق به مکان، تعلق به اجتماع، ساختار عاطفه و معنا و تجربه، مهم‌ترین مباحث مطرح شده درباره حس مکان هستند. تعلق مکانی به این معنا است که مردم خود را به واسطه مکانی که در آن به دنیا آمده و رشد کرده‌اند، تعریف می‌کنند. این

ارتباط که به طور کلی حس مکان نامیده می‌شود مردم را به گونه‌ای عمیق و ماندگار تحت تأثیر قرار می‌دهد و خاطره مکان هویت و قدرت انسان را تقویت می‌نماید. در واقع احساس تعلق و دلبستگی به مکان سطح بالاتری از حس مکان است که در هر موقعیت و فضا به منظور بهره‌مندی و تداوم حضور انسان در مکان نقش تعیین‌کننده‌ای می‌یابد. این حس به گونه‌ای به پیوند فرد با مکان منجر می‌شود که انسان خود را جزئی از مکان می‌داند و بر اساس تجربه‌های خود از نشانه‌ها، معانی، عملکردها، شخصیت و نقشی برای مکان در ذهن خود متصور می‌سازد. این نقش نزد او منحصر به فرد و متفاوت می‌باشد و در نتیجه مکان برای او مهم و قابل احترام می‌شود (Falahat, 2006: 57).

مکان فضایی است که برای فرد یا گروهی از مردم واجد معنی باشد. این تعریف به صورت «مکان = فضا + معنی» بیان می‌شود (Harrison & Dourish, 1996: 6). رلف بیان می‌کند که «مکان، ترکیبی است از جا، منظر، آیین، مسیر، افراد دیگر، تجربه شخصی، اهمیت دادن و پاسداری از کاشانه و زمینه‌ای برای دیگر مکان‌ها». وی بر این عقیده است که فهم مکان می‌تواند منجر به احیا و نگهداری مکانهای موجود و خلق مکانهای جدید گردد (Relph, 1976: 29).

مکان زمانی مکان می‌شود که انسان در ارتباط با لایه‌های دیگر قرار گیرد. این لایه‌ها می‌تواند توسط فعالیت‌های مشترک با دیگر هموعان، در ارتباط با طبیعت قرار گرفتن و یا در کنج محیط مصنوع قرار گرفتن، نمایان و روشن شود و بدین صورت انسان با لایه‌های دیگر وجود خود که به نوعی دیگر در عالم خارج نیز وجود دارند، آشنا می‌شود و بدین ترتیب شناخت وی از محیط پیرامون و خویشتن افزون می‌گردد (Habibi, 2008: 40).

از دیدگاه نوربرگ شولتز مکان چیزی بیش از یک فضای انتزاعی است. کلیتی است که از اشیا و چیزهای واقعی ساخته شده و دارای مصالح، شکل، بافت و رنگ است. مجموعه این عناصر شخصیت محیطی را تعریف می‌کنند؛ چیزی که در واقع ماهیت مکان محسوب می‌شود (Norberg Schulz, 1975: 273).

اما از نقطه نظر سیمون مکان نه تنها به یک محل جغرافیایی اشاره دارد بلکه نشان دهنده شخصیت اصلی یک سایت است که موجب تمایز آن از سایر جاها می‌شود. به این ترتیب در مکان

شور، عشق، حمایت و از خود گذشتگی نسبت به مکان وجود دارد.

(۶) حضور در مکان: در این سطح به نقش فعال فرد در اجتماع که علت آن تعهد به مکان است را می‌توان مشاهده نمود.

(۷) فداکاری برای مکان: این سطح بالاترین سطح حس مکان است و فرد عمیق‌ترین تعهد را نسبت به مکان دارد و فداکاریهای زیادی در جهت گرایش، ارزش‌ها، آزادی‌ها و رفاه در موقعیت‌های مختلف از خود نشان می‌دهد. در این سطح آمادگی برای رهاکردن علایق فردی و جمعی به خاطر علایق بزرگتر نسبت به مکان وجود دارد (Shamai, 1991: 350).

حس مکان سطوح مختلف دارد، هیومن پنج گونه حس مکان را معرفی کرده است که عبارت از ریشه داری عقیدتی، ریشه داری ناخودآگاه، مکان نسبی، بیگانگی با مکان و بی‌مکانی است (Hummon, 1992: 341).

جنیفر کراس نیز به تبعیت از هیومن حس مکان را ترکیبی از رابطه با مکان و حس حضور در اجتماع تعریف می‌کند. او رابطه با مکان را به صورت زندگی نامه‌ای، معنوی، عقیدتی، روایتی، مادی و وابستگی دسته بندی می‌کند، که با عواملی مانند هویت، درونیت و رضایتمندی پنج سطح مختلف از حس مکان یعنی ریشه داری منسجم، ریشه داری نامنسجم، بیگانگی با مکان، بی‌مکانی نسبی و بی‌مکانی مطلق ایجاد می‌کند (Cross, 1992: 61).

از نظر رلف عمیق‌ترین سطح وابستگی به مکان به صورت ناخودآگاه به وجود می‌آید و طی آن انس و آشنایی با مکان از بخش هوشیار آگاهی محو می‌شود. رلف این وابستگی را ریشه داری می‌نامد. او هفت درجه از بیرونیت و درونیت را برای حس مکان، بیان می‌کند که شامل طیف وسیعی از خود بیگانگی و بی‌خانمانی تا تعلق به مکان و هویت عمیق و کامل با یک مکان را شامل می‌شود (Relph, 1976: 29).

از نگاه پدیدارشناسان حس مکان به معنای مرتبط شدن با مکان به واسطه درک نمادها و فعالیت‌های روزمره است. این حس می‌تواند در مکان زندگی فرد به وجود آمده و با گذر زمان عمق و گسترش یابد (Relph, 1976: 30). حس مکان به معنای ادراک ذهنی مردم از محیط و احساسات کم و بیش آگاهانه آن‌ها از محیط خود است که شخص را در ارتباطی درونی با محیط قرار می‌دهد؛ به طوری که فهم و احساس فرد با زمینه‌ی

ابعاد گوناگون چشم انداز جمع می‌آیند تا یک محیط متمایز و یک حس محلیت خاص را ایجاد کنند (Seamon, 1982: 121). از دیدگاه روانشناسی محیطی انسانها به تجربه حسی، عاطفی و معنوی خاص نسبت به محیط زندگی نیاز دارند. این نیازها از طریق تعامل صمیمی و نوعی هم‌ذات‌پنداری با مکانی که در آن سکونت دارند، قابل تحقق است. این تعامل صمیمی و هم‌ذات‌پنداری، روح یا حس مکان نامیده می‌شود. از نظر روانی حس مکان کاتالیزوری است که باعث تبدیل شدن یک محیط به یک مکان می‌شود. روند تجربه عمیق مکان نه به عنوان یک شی، بلکه به عنوان یک ارگانیسم زنده است که بعد از انطباق‌های متقابل پی‌درپی محقق می‌شود. از این‌رو روابط بین افراد و مکان‌ها نیازمند ثباتی خاص است. محیط، این ویژگی‌ها را از طریق ترکیب نظم طبیعی و بشری کسب می‌کند (Falahat, 2006: 60).

حس مکان سطوح مختلفی دارد. شامای در بررسی‌های خود در مورد سطوح مختلف احساس به مکان سه مرحله اصلی حس مکان، دلبستگی به مکان و تعهد به مکان را معرفی و این حس را در هفت سطح طبقه بندی می‌کند:

(۱) بی‌تفاوتی نسبت به مکان: این سطح معمولاً در ادبیات حس مکان مورد توجه نیست اما در سنجش حس مکان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

(۲) آگاهی از قرارگیری در یک مکان: این سطح هنگامی است که فرد می‌داند در یک مکان متمایز زندگی می‌کند و نمادهای آن مکان را تشخیص می‌دهد ولی هیچ احساسی که او را به مکان متصل کند، وجود ندارد.

(۳) تعلق به مکان: در این سطح فرد نه تنها از نام و نمادهای مکان آگاه است، بلکه با مکان احساس بودن و تقدیر مشترک داشتن نیز دارد. در این حالت نمادهای مکان، محترم و آنچه برای مکان رخ می‌دهد، برای فرد نیز مهم است.

(۴) دلبستگی به مکان: در این سطح فرد ارتباط عاطفی پیچیده‌ای با مکان دارد. مکان برای او معنا دارد و مکان محور فردیت است و تجارب جمعی و هویت فرد در ترکیب با معانی و نمادها به مکان شخصیت می‌دهد. در این حالت بر منحصر به فرد بودن مکان و تفاوت آن با مکان‌های دیگر تأکید می‌شود.

(۵) یکی شدن با اهداف مکان: این سطح نشان‌دهنده درآمیختگی و پیوستگی فرد با نیازهای مکان است. در این حالت در فرد

و حال و هوای محیط را توصیف می‌کند. بعضی از مکان‌ها آن چنان احساسی از جاذبه دارند که به فرد نوعی احساس وصف‌نشدنی القا کرده و او را سرزنده، شاداب و علاقه‌مند به بازگشت به آن مکان‌ها می‌کنند که حس مکان نامیده می‌شود (Falahat, 2006: 58).

معنای اصلی مکان فراتر از عملکردها یی است که مکان تأمین می‌کند، بالاتر از اجتماعی است که آن را اشغال می‌کند و ورای تجارب مصنوعی و دنیوی مکان است.

تعلق مکانی از لحاظ فرهنگی، منعکس کننده مؤلفه های اصلی حیات اجتماعی فرهنگی است. یان زو نیز، "نام مکان"، که مربوط به نام گذاری اماکن است؛ "روایت"، که مربوط به روایات یا اساطیر فردی و جمعی است؛ "تجربه"، که مسائل مرتبط به بقا و زندگی است؛ و "معنویت"، که مربوط به مسائل روحی و معنوی است، را عوامل اصلی پیوندهای عاطفی و روحی افراد به سرزمین می‌داند (Xu, 1995: 22).

چگونگی تجربه مکان نیز از عوامل مؤثر در حس مکان است. چنان که فریتز استیل حس مکان را تجربه‌ای چون هیجان و انبساط خاطر در یک قرارگاه رفتاری خاص می‌داند و معتقد است که این روح مکان یا شخصیت فضا است که این احساسات خاص را بر می‌انگیزد. از نظر شامای مکان شیئی نیست بلکه جزئی از کلیتی است که از میان تجربه های حوادث پرمعنا احساس می‌شود. او مکان را تجربه فضا به وسیله انسان می‌داند، به عبارت دیگر مکان ترکیبی از انسان و طرح خاصی از محیط کالبدی زندگی اوست که به واسطه حس کردن به ادراک درآمده و تجربه می‌شود. به این اعتبار تجربه مکان در حقیقت تجربه حسی تام است که از طریق تمامی حواس انسان قابل وصول است (Shamai, 1991: 353).

مؤلفه‌های تشکیل دهنده حس مکان:

دلبستگی به مکان

دلبستگی به مکان یکی از مفاهیم حس مکان است. در لغت نامه دهخدا از دلبستگی به معنای محبت، رغبت، دوستی، مودت، عشق و گرایش خاطر یاد می‌شود. دلبستگی به مکان به عنوان یک مفهوم، رابطه و نقطه اتصال بین مردم و مکان هاست. امروزه مفهوم دلبستگی به مکان، نقش مهمی را در مطالعات روان شناسی محیط بازی می‌کند. دلبستگی به مکان، زنجیره میان افراد و محیط‌های معنادار است. تحقیقات در این زمینه نشان می‌دهد که دلبستگی به

معنایی محیط پیوند خورده و یکپارچه می‌شود. این حس عاملی است که موجب تبدیل یک فضا به مکانی با خصوصیات حسی و رفتاری ویژه برای افراد خاص می‌گردد. حس مکان علاوه بر این که موجب احساس راحتی از یک محیط می‌شود، از مفاهیم فرهنگی مورد نظر مردم، روابط اجتماعی و فرهنگی جامعه در یک مکان مشخص حمایت کرده و باعث یادآوری تجارب گذشته و دستیابی به هویت برای افراد می‌شود (Falahat, 2006: 58).

ارزش‌های فردی و جمعی بر چگونگی حس مکان تأثیر می‌گذارد و حس مکان نیز بر ارزش‌ها، نگرش‌ها و به ویژه رفتار فردی و اجتماعی افراد در مکان تأثیر می‌گذارد و افراد معمولاً در فعالیت‌های اجتماعی با توجه به چگونگی حس مکانشان شرکت می‌کنند (Falahat, 2006: 58).

حس مکان نه فقط باعث هماهنگی و کارکرد مناسب فضای معماری و انسان است بلکه عاملی برای احساس امنیت، لذت و ادراک عاطفی افراد نیز می‌باشد و به هویت‌مندی افراد و احساس تعلق آن‌ها به مکان کمک می‌کند. از دیدگاه پدیدارشناختی مهم‌ترین مفاهیم مرتبط در بیان حس مکان، واژگان مکان دوستی، تجربه مکان و شخصیت مکان است و حس مکان به معنای ویژگی‌های غیرمادی یا شخصیت مکان است که معنایی نزدیک به روح مکان دارد، از لحاظ تاریخی روح مکان برای برپایی جشن و مراسم مذهبی به کار برده می‌شد، که در آن بازدید کنندگان می‌بایست به حرکت عبادات در مراسم توجه زیادی می‌کردند. از این رو جایی که این اعمال و مراسم در آن اتفاق می‌افتاد خود تبدیل به مکان ویژه ای می‌گردید و این احساس احترام یکی از مشخصه های مکان بود که آن را از سایر مکان‌ها متمایز می‌کرد و روح مکان نامیده می‌شد، ارکان آن آگاهی زنده و پویا از محیط، یک تکرار یینی و مذهبی و یک احساس رفاقت و دوستی با مکان بود (Brinckerhoff, 1994: 665).

از نظر رلف حس مکان مفهوم مشخصی نیست که بتوان تعریف دقیقی برای آن ارائه داد، بلکه باید با آزمون روابط میان مکان و پایه‌های پدیدارشناختی جغرافیا سنجیده و ارزیابی شود (Relph, 1976: 28).

در تفسیرهای امروزی، حس مکان چیزی است که افراد در دوره زمانی خاص می‌آفرینند و نتیجه رسوم و اتفاقات تکراری است

مکان نقش مهمی را در انگیزه حضور، فعالیت و مراقبت در فضاهای عمومی شهری ایفا می‌کند. دلبستگی به مکان، ضمن آنکه منشعب از تجربه‌ها، رفتارها و سازمان اجتماعی و احساسی افراد است، محرک انگیزه‌های رفتاری افراد نیز بوده و هدفمندی رفتاری را برقرار می‌سازد، لذا فرد با رفتارها و کنش‌های خود در فضا، سعی در توجه و مراقبت بیش‌تر از آن خواهد داشت. دلبستگی به مکان مبنای نحوه ارتباط و تعامل عاطفی مثبت انسان با فضا است و به واسطه خصوصیات فردی و جمعی، فرهنگی و اجتماعی ایجاد می‌شود (Sajjadzadeh, 2013: 72).

وابستگی به مکان

مفهوم وابستگی مکانی بخش عملکردی دلبستگی به مکان است. در حوزه گردشگری نیز این مفهوم به معنای دلبستگی کارکردی بازدیدکنندگان به یک مکان مشخص است. استوکولز و شوماخر این مفهوم را انعکاس دهنده نوع ارتباط فرد با مکان می‌دانند (Stokols & shumaker, 1982:443). از این دیدگاه وابستگی مکانی، اهمیت یک منبع در ارائه خدمات مورد نیاز برای فعالیت‌های تفریحی مطلوب را منعکس می‌کند. این واژه به این معناست که فرد با محیطی واحد آشنا شده و انتظارات خود را در مکان برآورده می‌بیند، به نوعی دلبستگی دست می‌یابد که از آن تعبیر به وابستگی مکانی می‌شود. بنابراین توانایی پاسخگویی مکان به نیازهای فرد یا به عبارت دیگر فرصت‌هایی که یک مکان برای رفع نیازها و اهداف وی فراهم می‌کند موجب ایجاد وابستگی به مکان می‌شود (Daneshpour et al, 2011: 39). اغلب این وابستگی منعکس‌کننده میزان خدمات موجود در محیط و کارکرد مفید آن است. برخی این وابستگی را با خصوصیات فیزیکی محیط در ارتباط می‌دانند (Vaske & Kobrin, 2001: 16).

هویت مکانی

گاهی ارتباط فرد با محیط از طریق ارتباط مکان مورد نظر با هویت شخصی فرد برقرار می‌شود. این ارتباط مولفه‌های شناختی و ارتباط عاطفی را شامل می‌شود (Ramkissoon et al, 2013: 524). اغلب یک محیط به دلیل یگانگی و یا تفاوتی که با دیگر محیط‌ها دارد، باعث ایجاد حس هویتی در فرد می‌شود. جاکوبز در این باره می‌گوید: افراد در مواجهه با برخی از مکان‌ها ابراز می‌کنند "من به آن تعلق دارم" و به این وسیله به آن مفهوم خانه می‌بخشند (Jacobs, 1995: 110). از سویی ارتباط فرد، محیط و هویت مکانی و فردی ارتباطی چند گانه است. یعنی فرد نیز بخشی از

هویت یک مکان را تشکیل می‌دهد (Fathebaghali, 2016:131). واسکه و کوربین، عامل اجتماعی و میزان حضور افراد در یک مکان را از جمله عوامل مهم در شکل‌گیری هویت مکانی می‌دانند (Vake and kobrin, 2001: 16). رلف عقیده دارد، تکرار حضور فرد در یک مکان نیز عامل موثری است. هویت مکان آنچه افراد در ذهن خود درباره مکانی خاص می‌سازند و یا تصویر آن در مکان برای آن هاست. هویت مکان، تصویر ذهنی، تولید تجارب، تفکرات، خاطرات و احساسات بی واسطه و تفسیر هدفمند از آن چه هست و آنچه باید باشد، است (Relph, 1976: 31).

رضایت از مکان

رابطه عاطفی بین فرد و مکان، به رضایت وی از مکان و نحوه ارزیابی او از آن مکان بستگی دارد (Bonnes & Secchiarioli, 1995: 211). این امر نه ضرورتاً بلکه به احتمال زیاد هنگامی به وقوع می‌پیوندد که نیازها و توقعات انسان در مکان برآورده گردد. بنابراین یکی از مهم‌ترین ابعادی که در این زمینه باید مورد بررسی قرار گیرد، میزان رضایت مندی افراد از مکان است. هرچه نیازها و توقعات در مکان برآورده گردد، احتمال توسعه رابطه عاطفی مطلوب‌تر با آن نیز افزایش می‌یابد (Fisher et al, 1985: 190).

حس تعلق

حس تعلق به معنای ادراک ذهنی مردم از محیط و احساسات کم و بیش آگاهانه از محیط خود می‌باشد که شخص را در ارتباط درونی با محیط قرار می‌دهد؛ به گونه‌ای که فهم و احساسات فرد با زمینه معنایی محیط پیوند خورده و یکپارچه می‌شود. در واقع حس تعلق در محیطی یافت می‌شود که دارای شاخصه‌های کالبدی همچون مصالح، شکل، بافت و رنگ (Cameron & MacDougall: 4; Emami et al., 2014;) و شاخصه‌های اجتماعی همچون سلامت روان، رضایت‌مندی (Bailey & McLaren, 2005: 83; Emami et al., 2014;) و شاخصه‌های فردی همچون سن، طول مدت اقامت، جنسیت و غیره می‌باشد (Brown et al, 2004: 751; Goodenow, 1993: 23). محیط زندگی با رفاه و سلامت رابطه خاص دارد و لازمه چنین حسی، داشتن حمایت اجتماعی و سازگاری فرد با جامعه و تعامل با آن می‌باشد. در صورتی که فقدان حس تعلق و حمایت اجتماعی عواملی همچون افسردگی، تنهایی و اضطراب را به همراه خواهد داشت. جزئی از جامعه بودن و درون

گروه بودن، احساس تعلق و رضایت را ارتقاء می‌دهد و در نتیجه تعاملات اجتماعی را بهبود می‌بخشد (Rankin et al., 2000: 1062).

عوامل مؤثر بر حس مکان

جنیفر کراس عوامل مؤثر بر حس مکان را چگونگی رابطه با مکان و حس اجتماع می‌داند و رابطه با مکان را به صورت‌های زندگینامه‌ای، معنوی، عقیدتی، روایتی، مادی و وابستگی اجباری دسته بندی می‌کند که با عواملی مانند هویت، درونیت و رضایت‌مندی پنج تراز مختلف از حس مکان را ایجاد می‌کند

(Cross, 2001: 23). از نظر سالواسن حس مکان از تعامل سه عنصر موقعیت، منظر و درهم تنیدگی فردی به وجود می‌آید که هرکدام از آن‌ها به تنهایی برای خلق حس مکان کافی نیست. عوامل مختلفی چون بی‌حوصلگی، یکنواختی ساختمان‌ها و ظهور عصر دیجیتال تهدیدی برای حس مکان به حساب می‌آیند (Salvesen, 2002: 89). از نظر او شخصیت کالبدی، مالکیت، اصالت، ساکنین و وسایل رفاهی، طبیعت مانند آب، گیاهان، آسمان، خورشید و فضاهای خصوصی و جمعی؛ اجزای تشکیل‌دهنده‌ی مکان هستند، که در خلق حس مکان مؤثرند.

جدول ۱- پیشینه پژوهش

پژوهشگر	سال پژوهش	عنوان پژوهش	دستاوردها
Heydari et al.	2014	بررسی نحوه ارتباط میان دو مفهوم حس مکان و دلبستگی به مکان در خوابگاه دانشجویان	میان حس مکان و دلبستگی به مکان، رابطه معنادار بسیار قوی وجود دارد.
Siavashpour et al	2014	ابعاد تشکیل دهنده حس تعلق به مکان	ابعاد شخصی (فردی) تشکیل دهنده حس تعلق، که شامل عامل ادراک، شناخت و احساس است، عاملی درون فردی و ابعاد محیط کالبدی و اجتماع (دیگران) از عوامل برون فردی تأثیرگذار بر حس تعلق می‌باشد.
Zarabian & Manam	2010	بررسی میزان و عوامل تأثیرگذار بر حس مکان	حس مکان ارتباط درونی انسان، تصورات ذهنی او و ویژگی‌های محیطی است.
Daneshpour et al	2009	تبیین مدل دلبستگی به مکان و بررسی عناصر و ابعاد مختلف آن	نوع فعالیت، معنی و ویژگی‌های کالبدی بر حس تعلق به مکان تأثیرگذار دانسته‌اند.
Samimi & partovi	2009	بررسی و سنجش حس مکان در محلات ارگانیک و برنامه ریزی	مکان چیزی بیش از جمع بندی عناصر است و چارت متشکله از مکان و حس مکان ارائه نموده.
Falahat	2006	مفهوم حس مکان و عوامل شکل دهنده	مهم ترین عوامل مؤثر بر حس مکان در دو دسته قابل بررسی هستند. در گروه معانی، هویت و زیبایی و در سطح فعالیت‌ها، تعاملات اجتماعی حس اجتماع و رضایت مندی قرار دارند.
Scannell & Gifford	2010	-	فرهنگ، افراد را از طریق تجربیات، ارزش‌ها و نمادهای تاریخی مشترک، با مکان مرتبط می‌کند
Lowe & Altman	1992	-	گروه‌ها، خانواده‌ها، اعضاء جامعه و فرهنگ‌های مشابه در دلبستگی به یک مکان اشتراک دارند
Hay	1998	-	روابط فرهنگی، تاریخی و اجدادی در توسعه دلبستگی به مکان بسیار حائز اهمیت است

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

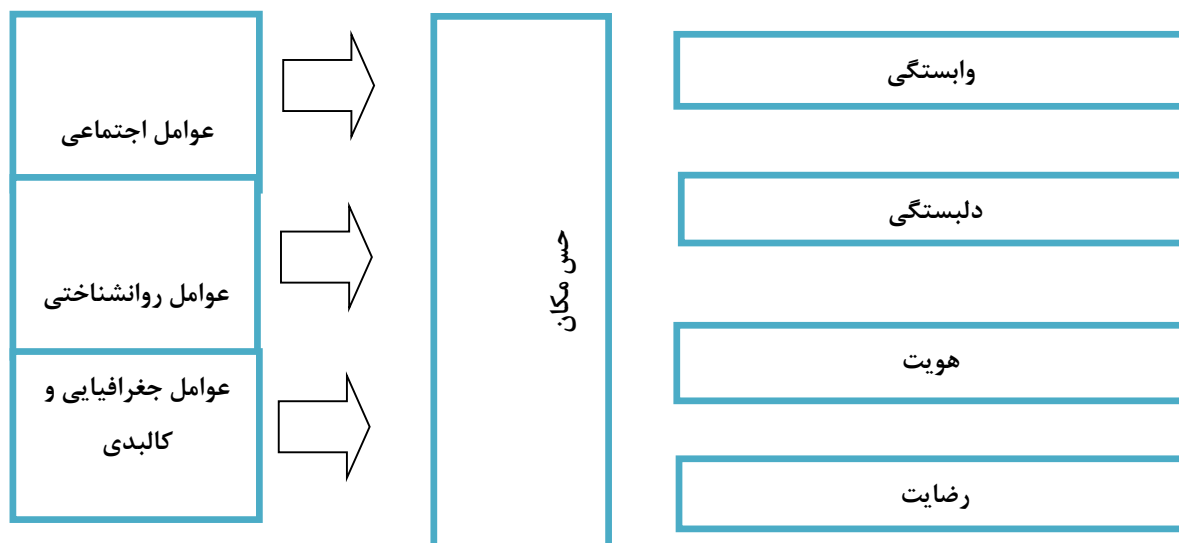
مدل مفهومی حس مکان

با بررسی مطالب اشاره شده در این فصل و پیشینه‌های انجام شده، اگر چه در مورد موضوع اصلی پژوهش یعنی حس مکان و مولفه‌های تشکیل‌دهنده آن صاحب‌نظران بر اساس ماهیت و

دیدگاه خویش به موارد متنوعی اشاره نموده‌اند. بنابر هدف این تحقیق و دیدگاه محقق مد نظر، می‌توان گفت که حس مکان از چهار مولفه وابستگی، دلبستگی، هویت و احساس رضایت تشکیل می‌شود.

عوامل جغرافیایی و کالبدی تقسیم نمود. در زیر به صورت شماتیک، مدل مفهومی پژوهش آورده شده است.

همچنین با توجه به هدف پژوهش حاضر، می‌توان عوامل مؤثر بر حس مکان را به سه دسته عوامل اجتماعی، عوامل روان‌شناختی و



شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

۲. روش تحقیق

انتخاب شد. از خوشه یاد شده دهستان‌های ازنا، ده پیر، رباط، کرگاه غربی، کرگاه شرقی انتخاب و در مرحله آخر از هر دهستان تعدادی روستا انتخاب گردید که جمعاً ۴۰ روستا شد و در آخرین مرحله به روش انتسابی به تناسب جمعیت هر روستا نمونه‌ها انتخاب شد. در این تحقیق متغیر وابسته، سطح حس مکان در بین جوانان روستایی می‌باشد که برای تعیین آن از ۲۱ گویه بر اساس تحقیقات (Jorgensen and Stedman, 2001) استفاده شده است. نحوه سنجش در قالب طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت استفاده شد. برای سنجش روایی از پل متخصمان متشک از اعضای هیات علمی، کارشناسان مرتبط با موضوع استفاده شد. و برای روایی از آلفای کرونباخ بهره گرفته شد که نتایج جدول حاکی از انسجام درونی گویه‌های هر مقیاس و اعتبار مناسب این مقیاس‌ها بود.

تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی، از نظر امکان کنترل بر متغیرها از نوع میدانی، از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی می‌باشد. همچنین با توجه به اینکه هدف اصلی این تحقیق، بررسی عوامل مؤثر بر حس مکان در بین جوانان روستایی شهرستان خرم‌آباد می‌باشد، تحقیق در دسته تحقیقات توصیفی همبستگی قرار دارد. جامعه آماری در این تحقیق کلیه جوانان روستایی شهرستان خرم‌آباد لرستان می‌باشد. تعداد جامعه آماری با توجه به آمار سرشماری سال ۱۳۹۵ شهرستان خرم‌آباد حدود ۲۰۰۶۶ نفر می‌باشد. تعداد نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان تعداد ۳۷۷ نفر برآورد شد اما برای افزایش دقت ۴۰۰ پرسشنامه تکمیل گردید. نمونه‌گیری به صورت چند مرحله‌ای بود که در ابتدا از بخش‌های مختلف، بخش مرکزی به عنوان خوشه

جدول ۲- متغیرها، گویه‌ها و سنجش پایایی پرسشنامه

ردیف	متغیرها	تعداد گویه	گویه‌ها	آلفای کرونباخ
۱	هویت	۷	همه چیز زادگاه من، منعکس کننده وجود من است. من خودم را جزئی از زادگاهم می‌دانم. من پیوند خوبی با زادگاهم دارم. زندگی در زادگاهم به من کمک می‌کند که خودم باشم.	۰/۸۱۳

			من با زادگاهم شناخته می‌شوم. هویت خودم را از زادگاهم گرفته‌ام. وقتی در زادگاهم هستم احساس آرامش می‌کنم.
۰/۷۶۱	۵	دلبستگی	وقتی در زادگاهم هستم احساس خوشبختی می‌کنم. من به زادگاهم علاقه مندم. زادگاهم فرصت‌های زیادی برای انجام فعالیت‌های مورد علاقه‌ام فراهم می‌کند. جاهای دیگر فرصت بیش‌تری برای انجام کارهایی که دوست دارم انجام دهم فراهم می‌کنند. لذتی که از زادگاهم می‌برم، با هیچ جای دیگر قابل مقایسه نیست.
۰/۷۱۱	۵	وابستگی	هیچ مکان دیگری قابل مقایسه با زادگاهم نیست. جاهای دیگر هست که از زادگاه من بهتر است. زادگاهم برایم خیلی با ارزش است. من به زادگاهم خیلی وابسته هستم. من به شرایط اجتماعی و فرهنگی زادگاهم وابسته‌ام.
۰/۷۲۷	۴	رضایت	من از وضعیت رفاهی زادگاهم رضایت دارم. من از امکانات و وضعیت دسترسی زادگاهم رضایت دارم. من از طبیعت زادگاهم راضی هستم. من از شرایط اقتصادی موجود در زادگاهم راضی هستم.

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

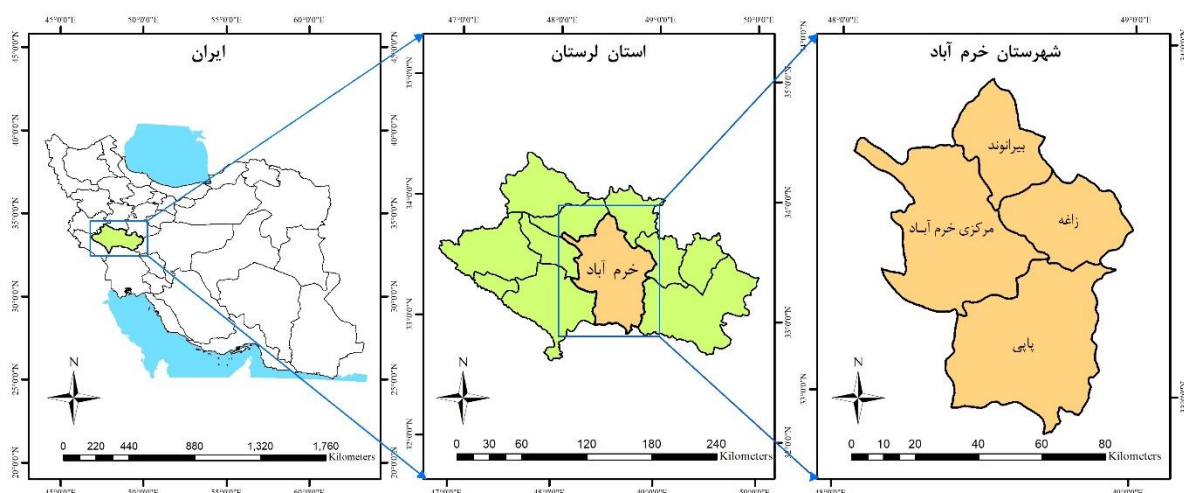
۱.۲. معرفی محدوده مورد مطالعه

خرم‌آباد مرکز استان لرستان است. این شهرستان از شمال به شهرستان سلسله، از شمال شرق به شهرستان بروجرد، از شرق به شهرستان‌های دورود و الیگودرز، از جنوب به شهرستان اندیمشک و از غرب و جنوب غرب به شهرستان‌های دوره و پلدختر محدود می‌شود.

خرم‌آباد در مختصات ۳۳،۴۸ شمالی و ۴۸،۳۵ درجه شرقی و در ارتفاع ۱۱۴۷،۸ متری از سطح دریا قرار دارد. این شهر دارای آب و هوایی مدیترانه‌ای معتدل و نیمه مرطوب است. و دارای میزان بارندگی بسیار، خصوصاً در بهار می‌باشد. وجود منابع آب‌های زیرزمینی و چشمه‌های درون شهر از نکات قابل توجه در جغرافیای شهر خرم‌آباد است (۵۵).

مساحت شهرستان برابر ۴۹۸۶ کیلومتر مربع است. بر اساس سرشماری مرکز آمار ایران، جمعیت شهرستان خرم‌آباد در سال ۱۳۹۵ برابر با ۵۰۶ هزار و ۴۷۱ نفر بوده است که ۲۸،۷ درصد جمعیت استان لرستان را شامل می‌شود. به این ترتیب، شهرستان خرم‌آباد، پرجمعیت‌ترین شهرستان استان لرستان محسوب می‌شود. از این تعداد، براساس آمار سال ۱۳۹۵ تعداد ۳۸۰،۲۸۵ نفر در چهار شهر خرم‌آباد، سپیددشت، بیران شهر و زاغه ساکن بوده‌اند و مابقی نیز در مناطق روستایی ساکن هستند. جمعیت غیر ساکن این شهرستان نیز ۲۷۸ و تعداد خانوارهای این شهرستان ۱۴۴،۹۵۸ است. این شهرستان، بیست و پنجمین شهرستان پرجمعیت کشور است. جمعیت شهرستان خرم‌آباد طبق سرشماری در سال ۱۳۹۰ برابر با ۴۸۷،۱۶۷ نفر و سال ۱۳۹۵ برابر با

۵۰۶،۴۷۱ بوده است (abadis.ir/fatofa, 2023)



شکل ۱. موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه، منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

(جدول ۴) نتایج توصیف مولفه حس مکان مخاطبان نشان می‌دهد که وضعیت این مولفه در حد متوسط به بالا می‌باشد (۳/۵۹) و وضعیت ابعاد تشکیل دهنده حس مکان نشان از آن دارد که بعد هویت بالاترین میزان (۴/۰۲) و رضایت کم‌ترین میزان (۲/۹۴) را تشکیل می‌دهد.

۳. یافته‌های پژوهش

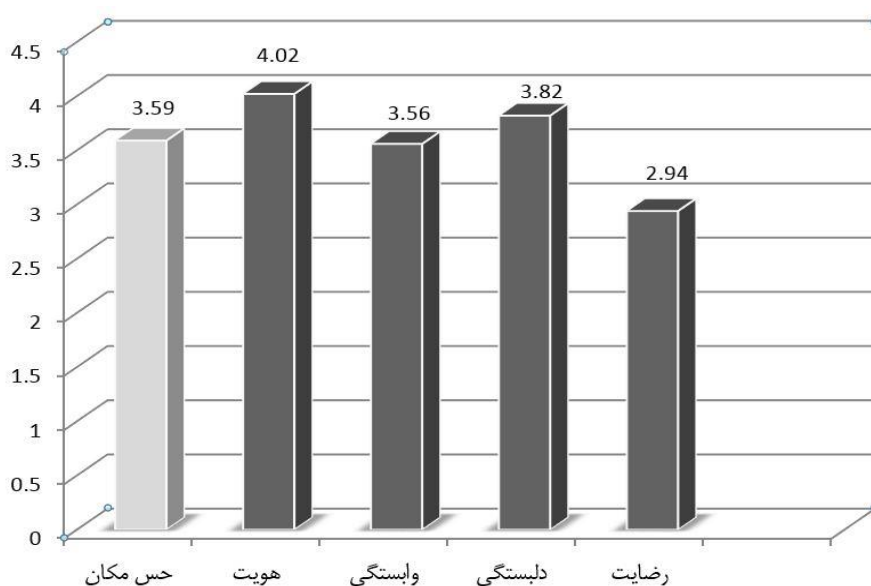
نتایج توصیف داده نشان می‌دهد که میانگین سنی پاسخ‌گویان حدود ۲۱/۳۵ سال و کمی بیش از نیمی از جامعه را زنان تشکیل دادند (۵۳/۳ درصد). از بین پاسخ‌گویان ۷۲/۵ درصد مجرد بودند. متأسفانه بیش از ۹۰٪ جامعه جوان بیکار می‌باشند و حدود ۷۰٪ درآمدی مستقل ندارند. کم‌تر از ۵۰٪ از آن‌ها حداقل در خانواده یک نفر مهاجر دارند.

جدول ۴- میانگین امتیاز حس مکان و ابعاد تشکیل دهنده آن

میانگین*	ابعاد تشکیل دهنده حس مکان
۴/۰۲	هویت
۳/۵۶	وابستگی
۳/۸۲	دلبستگی
۲/۹۴	رضایت
۳/۵۹	حس مکان

* ۵: خیلی زیاد، ۴: زیاد، ۳: متوسط، ۲: کم و ۱: خیلی کم

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳



شکل ۲- میانگین امتیاز حس مکان و ابعاد تشکیل دهنده آن (منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳)

نتایج استنباطی

مکان، تفاوت معنی داری وجود دارد و پسران نسبت به دختران

از حس مکان بالاتری برخوردارند (جدول ۵)

برای بررسی تفاوت میانگین حس مکان در بین گروه‌های (دو

وجهی) مختلف جوانان روستایی از آزمون t استفاده گردید.

نتایج نشان داد که بین دختران و پسران از لحاظ وضعیت حس

جدول ۵- مقایسه حس مکان جوانان روستایی بر اساس گروه‌بندی‌های مختلف

متغیر وابسته	متغیر گروه‌بندی	گروه‌ها	تعداد افراد در هر گروه	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معنی داری
حس مکان جوانان روستایی	جنسیت	مرد	۱۸۷	۷۸/۸۴	۱۱/۵۱	۳/۲۴**	۰/۰۰۱
		زن	۲۱۳	۷۵/۲۳	۱۰/۷۸		
	وضعیت تأهل	مجرد	۲۹۰	۷۶/۸۴	۱۱/۵۷	-۰/۲۱۷۰ n.s	۰/۸۲۹
		متأهل	۱۱۰	۷۷/۱۱	۱۰/۴۵		
	وضعیت اشتغال	شاغل	۳۸	۷۷/۴۴	۱۴/۰۵	n.s ۲۴۸.۰	۰/۸۰۶
		بیکار	۳۶۲	۷۶/۸۶	۱۰/۹۴		
	وجود اماکن تاریخی	بله	۱۱۱	۷۶/۶۷	۱۱/۲۰	-۰/۲۵۱ n.s	۰/۸۰۲
		خیر	۲۸۶	۷۶/۹۹	۱۱/۳۵		
	وجود جاذبه‌های طبیعی	بله	۳۰۳	۷۶/۸۰	۱۱/۱۳	-۰/۶۰۵ n.s	۰/۵۴۵
		خیر	۹۴	۷۷/۵۹	۱۰/۸۲		

* معنی داری در سطح پنج درصد، ** معنی داری در سطح یک درصد، n.s. = عدم معنی داری

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

طبق نتایج به دست آمده موجود در جدول (۶) ، مقایسه میانگین حس مکان جوانان روستایی بین گروه‌های سه گانه وضعیت سواد مورد مطالعه نشان داد که بین مخاطبان با سطح سواد دانشگاهی و مخاطبان دارای سطح سواد دیپلم و زیر دیپلم، تفاوت معنی‌داری وجود دارد و حس مکان مخاطبان دارنده تحصیلات دانشگاهی پایین‌تر از دو گروه دیگر می‌باشد.

جدول ۶- مقایسه میانگین حس مکان در بین گروه‌های جوانان با سطح تحصیلات مختلف

گروه اول	میانگین	گروه های دوم و سوم	میانگین	Mean difference	خطای استاندارد	Sig.
دانشگاهی	۷۲/۲۵	دیپلم	۷۷/۴۷	۵/۲۲**	۵/۲۲	۰/۰۰۱
		زیر دیپلم	۷۸/۳۷	۶/۱۱**	۱/۷۳	۰/۰۰۰

* معنی داری در سطح پنج درصد، ** معنی داری در سطح یک درصد

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

نتایج همبستگی بین متغیرهای مستقل و مولفه حس مکان مخاطبان نشان می‌دهد که بین متغیرهای "میزان تعامل با دوستان"، "حمایت از سوی اقوام و دوستان"، "احساس امنیت و آسایش از زادگاه"، "دیدگاه مثبت دیگران نسبت به زادگاه" و "تعلق خاطر به افراد زادگاه"، همبستگی مثبت و بسیار معنی داری وجود دارد. از طرف دیگر رابطه‌ی بین میزان حس مکان جوانان روستایی با متغیرهای سن، تعداد افراد خانوار، تعداد افراد خانواده ساکن در زادگاه، تعداد افراد خانواده مهاجرت کرده از زادگاه، درآمد خانواده، مقدار اراضی تحت مالکیت، میزان ساعت استفاده از اینترنت در شبانه روز، تحصیلات پدر، تحصیلات مادر و قدمت زادگاه معنی دار نشده است (جدول ۷).

جدول ۷- رابطه‌ی بین میزان حس مکان جوانان روستایی با متغیرهای مربوطه

متغیر اول	متغیر دوم	نوع آزمون	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری (Sig)
سن	تعداد افراد خانوار	پیرسون	-۰/۰۸۶ ^{n.s}	۰/۰۸۵
	تعداد افراد خانواده ساکن در زادگاه	پیرسون	۰/۰۵۲ ^{n.s}	۰/۳۰۳
تعداد افراد خانواده مهاجرت کرده از زادگاه	درآمد خانواده	پیرسون	-۰/۰۶۵ ^{n.s}	۰/۱۹۳
	مقدار اراضی تحت مالکیت	پیرسون	۰/۰۴۹ ^{n.s}	۰/۳۲۷
میزان ساعت استفاده از اینترنت در شبانه روز	مدت سکونت در زادگاه	پیرسون	۰/۰۷۶ ^{n.s}	۰/۱۳۱
	تحصیلات پدر	پیرسون	۰/۰۹۴ ^{n.s}	۰/۰۶۲
تحصیلات مادر	میزان تعامل با دوستان هم محله ای	پیرسون	-۰/۰۵۵ ^{n.s}	۰/۲۶۹
	میزان حمایت از سوی اقوام و دوستان هم محله ای	پیرسون	۰/۰۵۴ ^{n.s}	۰/۲۸۶
میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی	احساس امنیت و آسایش از زادگاه	اسپیرمن	۰/۰۲۹ ^{n.s}	۰/۵۶۳
	قدمت زادگاه	اسپیرمن	۰/۰۶۸ ^{n.s}	۰/۱۷۳
میزان تعامل با دوستان هم محله ای	میزان حمایت از سوی اقوام و دوستان هم محله ای	اسپیرمن	۰/۲۵۸**	۰/۰۰۰
	میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی	اسپیرمن	۰/۲۳۴**	۰/۰۰۰
احساس امنیت و آسایش از زادگاه	میزان تعامل با دوستان هم محله ای	اسپیرمن	۰/۲۳۴**	۰/۰۰۰
	میزان حمایت از سوی اقوام و دوستان هم محله ای	اسپیرمن	۰/۱۳۷**	۰/۰۰۶
میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی	میزان تعامل با دوستان هم محله ای	اسپیرمن	-۰/۰۵۶ ^{n.s}	۰/۲۶۶
	میزان حمایت از سوی اقوام و دوستان هم محله ای	اسپیرمن	۰/۲۳۴**	۰/۰۰۰

میزان حس مکان جوانان روستایی

داشتن خاطره از زادگاه	اسپیر من	۰/۳۴۷**	۰/۰۰۰
دیدگاه مثبت دیگران نسبت به زادگاه	اسپیر من	۰/۳۷۴**	۰/۰۰۰
تعلق خاطر به افراد زادگاه	اسپیر من	۰/۳۷۷**	۰/۰۰۰
علاقه مندی به معماری و بافت روستا			
* معنی داری در سطح پنج درصد ، ** معنی داری در سطح یک درصد ، N.S. = عدم معنی داری			

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

می‌دهد که دیدگاه دیگران نسبت به زادگاه، علاقه مندی به بافت و معماری زادگاه، میزان خاطرات فرد از زادگاه، میزان تعلق خاطر به افراد ساکن زادگاه و میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی به ترتیب بیش‌ترین اثرات را بر حس مکان جوانان روستایی دارند. مقدار ضریب استاندارد (β) برای پنج متغیر معنی‌دار شده نشان می‌دهد که یک واحد افزایش در انحراف معیار متغیرهای دیدگاه دیگران نسبت به زادگاه، علاقه مندی به بافت و معماری زادگاه، میزان خاطرات فرد از زادگاه، میزان تعلق خاطر به افراد ساکن زادگاه و میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی موجب می‌شود که به ترتیب به اندازه ۰/۲۶۴، ۰/۲۰۸، ۰/۱۵۸، ۰/۲۰۷ و ۰/۱۶۸ واحد به حس مکان جوانان روستایی افزوده شود.

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای اندازه‌گیری تأثیر متغیرهای اثرگذار بر حس مکان جوانان روستایی که در جدول (۸) مشاهده می‌شود، نشان داد که از متغیرهای وارد شده در تحلیل، رابطه‌ی معنی‌داری بین پنج متغیر مستقل و متغیر وابسته (حس مکان جوانان روستایی) مشاهده شد. بدین صورت که دیدگاه دیگران نسبت به زادگاه، علاقه مندی به بافت و معماری زادگاه، میزان خاطرات فرد از زادگاه، میزان تعلق خاطر به افراد ساکن زادگاه و میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی دارای رابطه‌ی مستقیم و معنی‌داری با متغیر حس مکان جوانان روستایی می‌باشند. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده (R^2 Adj) نیز نشان می‌دهد که در مجموع این پنج متغیر توانستند ۳۴/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین نمایند. مقادیر ضرایب B برای متغیرهای معنی‌دار شده نشان

جدول ۸- میزان تأثیر متغیرهای اثرگذار بر حس مکان جوانان روستایی

عنوان متغیر	ضرایب (B)	خطای معیار	ضرایب استاندارد (β)	F
C: ضریب ثابت	۳۹/۷۶۷	۲/۹۱۳	-----	۱۳/۶۵۲
X ₁ : دیدگاه دیگران نسبت به زادگاه	۳/۳۹۷	۰/۵۷۴	۰/۲۶۴	۵/۹۱۹
X ₂ : میزان تعلق خاطر به افراد ساکن زادگاه	۱/۹۴۳	۰/۴۲۸	۰/۲۰۸	۴/۵۴۵
X ₃ : علاقه مندی به معماری و بافت روستا	۲/۱۲۵	۰/۴۶۵	۰/۲۰۷	۴/۵۶۹
X ₄ : میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی	۱/۴۶۶	۰/۳۷۷	۰/۱۶۸	۳/۸۸۶
X ₅ : داشتن خاطره از زادگاه	۲/۰۵۷	۰/۶۰۰	۰/۱۵۸	۳/۴۳۰
	$R^2 = ۰/۳۵۷$	$R^2 \text{Adj} = ۰/۳۴۸$	Df = ۶	F = ۳۹/۹۰، **
* معنی داری در سطح یک درصد		** معنی داری در سطح پنج درصد		

منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳

یافته‌های (Samadpour Shahrak et al., 2019) و (Varesi et al., 2010) هم خوانی دارد.

بین داشتن خاطرات جوانان از زادگاه و حس مکان رابطه معنی داری وجود دارد و این متغیر بر حس مکان جوانان مؤثر است. نتایج این تحقیق با یافته‌های محمدمرادی و همکاران (Mohammad Moradi et al., 2019)، و (Sarmast & Motevaseli, 2010) هم خوانی دارد.

از آنجایی که بخشی از نگرش و احساس هر فرد به احساس و نگرش و ارزش‌های دیگران وابسته است و بخشی از هنجار ذهنی فرد از دیگران شکل می‌گیرد، لذا ممکن است که این تأثیر از برداشت مخاطب از دیدگاه دیگران حاصل گردد. در واقع نگرش هر فرد، ممکن است متأثر و جهت همرنگی با دیگران و هماهنگی با آن‌ها باعث شود که فرد حس مثبت یا منفی نسبت به مکان (زادگاه) ایجاد کند. نتایج نشان می‌دهد که هر چه میزان تعلق خاطر فرد نسبت به افراد زادگاهش بیش‌تر باشد، حس مکان وی بالاتر می‌رود در واقع تعلق خاطر بر متغیر حس مکان اثرگذار می‌باشد. داشتن حس تعلق خاطر به هر پدیده‌ای می‌تواند در نگرش و باور فرد مؤثر باشد. در واقع فردی نسبت به یک پدیده تعلق خاطر دارد که احتمالاً از آن پدیده بازخوردهای مثبت دریافت نموده است و از لحاظ عاطفی بدان وابستگی خواهد داشت. این حس عاطفی ممکن است ناشی از وابستگی خانوادگی، عضویت و تعامل با هم‌تایان، وجود عوامل حمایتی و پشتیبان به ویژه در شرایط بحرانی باشد. از آنجایی که بخش عمده‌ای از زمان انسان و تأمین نیازهای فیزیولوژیکی و امنیت انسان به نوع، کیفیت و طرح ساختمان به عنوان محل زیست بستگی دارد و هم‌چنین بخشی از کیفیت زندگی به محل زندگی و نیز مسکن وابسته است. لذا رضامندی جوانان از بافت و معماری محل زندگی ممکن است در علاقه‌مندی آن‌ها مؤثر باشد و این علاقه‌مندی باعث تمایل بیش‌تر به مکان زندگی و احساس آرامش و آسایش بیش‌تر به مکان یاد شده گردد. هم‌چنین علاقه‌مندی به بافت و معماری می‌تواند در ارتقاء حس مکان او مؤثر باشد. این مسأله در سطح کالبد و معماری روستایی از بعد کمی و کیفی نیز می‌تواند مطرح شود. به طوری که در صورت بهبود بافت روستایی و کالبدی امکان دریافت خدمات بیش‌تر و یا

با توجه به مطالب ارائه شده و نتایج به دست آمده معادله خطی حاصل از تحلیل رگرسیون را می‌توان به صورت معادله (-) نشان داد:

$$Y = 39.767 + X_1 3.397 + X_2 2.943 + X_3 2.125 + X_4 1.466 + X_5 2.057$$

Y = حس مکان جوانان روستایی

X_1 = دیدگاه دیگران نسبت به زادگاه

X_2 = میزان تعلق خاطر به افراد ساکن زادگاه

X_3 = علاقه‌مندی به معماری و بافت زادگاه

X_4 = میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی

X_5 = داشتن خاطرات از زادگاه

۴. بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد که میزان حس مکان در بین پاسخ‌گویان در حد متوسط به بالا (۳/۵۹) می‌باشد. بر اساس نتایج پژوهش، ۵ عامل در ایجاد و تقویت حس مکان در بین جوانان روستایی مؤثر است که عبارتند از: دیدگاه دیگران نسبت به زادگاه، علاقه‌مندی به معماری و بافت زادگاه، میزان خاطرات از زادگاه، میزان تعلق خاطر به افراد ساکن زادگاه و میزان مشارکت در فعالیت‌های گروهی محلی؛ که در مجموع توانسته اند ۳۴/۸ درصد از تغییرات واریانس متغیر وابسته را تبیین نمایند که این ۵ عامل به طور مختصر در زیر تشریح می‌شوند:

بین دیدگاه دیگران نسبت به زادگاه و حس مکان جوانان رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد و هم‌چنین توانسته است که بر متغیر وابسته اثرگذار باشد. این تحقیق با پژوهش (Sarmast, B. & Motevaseli, 2010:136) هم سو می‌باشد.

نتایج نشان می‌دهد که علاقه‌مندی به بافت و معماری زادگاه تأثیر مثبتی بر حس مکان جوانان دارد. نتایج این تحقیق با نتایج پژوهش (Zarei et al., 2017) هم خوانی دارد.

بین مشارکت فرد در فعالیت‌های گروهی محلی و حس مکان رابطه معنی داری وجود دارد و مشارکت در این امر تأثیر مثبت و معنی داری بر حس مکان دارد. نتایج این تحقیق با

سازمانهای اجتماعی محور و انجمن‌های دانش آموزی کمک زیادی به ایجاد هویت جوانان نماید. از آنجایی که انسان بر اساس وجود حس نوستالوژیک به یک پدیده، آن را مورد ارزیابی قرار می‌دهد لذا داشتن خاطرات از یک مکان نیز می‌تواند در ارتقای حس مکان مؤثر باشد و ممکن است خاطرات افراد ناشی از تجربه زیسته آن‌ها در دوره‌های گذشته باشد.

کاهش دغدغه‌های زیستگاهی افزایش خواهد یافت. از آنجایی که مشارکت انسان در هر پدیده‌ای، می‌تواند افزایش تعلق و دلبستگی وی را به آن پدیده افزایش دهد، شاید این رابطه مثبت، ناشی از آن باشد که جوانان با مشارکت بیش‌تر در فعالیت‌های گروهی محلی، طبیعتاً خود را عضو و جزیی از آن محل بدانند و بدان محل وابسته و دلبسته شوند. هم‌چنین ممکن است با مشارکت بیش‌تر فرد در فعالیت‌های محلی، فرد هویت خود را از آن محل بیابد. لذا ایجاد زمینه‌های مشارکت جوانان از طریق سازمان‌های مردم نهاد،

فهرست منابع

- Amin, S. (1974). Modern Migration in Western Africa, Oxford University press. 1974.
- Ardoin, N. M. (2006). Toward an Interdisciplinary Understanding of Place: Lessons for Environmental Education. Canadian Journal of Environmental Education. 11, 112-126.
- Bailey, M., & McLaren, S. (2005). Physical Activity Alone and with others as Predictors of Sense of Belonging and Mental Health in Retirees. Aging and Mental Health, 9(1), 82-90.
- Bonnes, M., & Secchiaroli, G. (1995). Environmental Psychology, A Psycho-social introduction, Sage Publication, London. P 240.
- Brinckerhoff, J. J. (1994). A Sense of Place, A Sense of Time, Yale University Press, New Haven and London.
- Brown, G., Brown, B., & Perkins, D. (2004). New Housing as Neighborhood Revitalization. Environment and Behavior, 36(6), 749-775.
- Cameron, M., & MacDougall, C. (2000). Crime prevention through sport and physical activity. Trends & Issues in Crime & Criminal Justice, 165, 1-6.
- Cross, J. E. (2001). What is sense of place, research on place and space. In 12th Headwaters Conference.
- Daneshpour, S. A. (2011) Explaining the model of attachment to place and examining its different elements and dimensions, Journal of Fine Arts - Architecture and Urban Development, 1(38), 37-48. (In Persian)
- Emami, A., Bazdar, M., Safari, M. & Farahnaki, R. (2014). Determining the Relationship between Sense of Belief and Its Social Characteristics, Case Study: Ziarat Village in Golestan. Utopia Architecture and Urban Development, vol 21, pp 11-21. (In Persian)
- Ershad, F. (2011). Rethinking the pattern of rural-urban migration in Iran based on the paradigm of agency link/ structure of Dr. Farhang Irshad. Urban Sociological Studies (Urban Studies), 2(4), 1-28. (In Persian)
- Falahat, M. S. (2006). The concept of sense of place and the factors shaping it, Honarhay ziba Journal, 26, 57-66. (In Persian)
- Fathebaghali A. (2016) Relationships between Place Attachment and Satisfaction in the Natural and Historical Site of Kandovan Village. Journal of Home and Rural Environment, 35(155), 127-142 (In Persian)
- Fisher, S., Murray, K. & Frazer, A. (1985). Health and efficiency in first year students, Journal of Environmental Psychology, 5(2), 181-195.
- Goodenow, C. (1993). Classroom Belonging among Early Adolescent Students: Relationships to Motivation and Achievement. Journal of Early Adolescence, 13(1), 21-43.
- Habibi, R. (2008). Mental images and the concept of place, Honarhay Ziba Journal, 35, 39-50.
- Harrison, S., & Dourish, P. (1996). Re-place-ing space: the roles of place and space in collaborative systems. In Proceedings of the 1996 ACM conference on Computer supported cooperative work (pp. 67-76).
- Hay, R. (1998). Sense of place in developmental context, Journal of Environmental Psychology, 18(1), 5-29.
- Heydari, A. A. Matlebi, Gh. Nekoei Mehr, F. (2014). Investigating the relationship between the two concepts of sense of place and attachment to place in student dormitories, Fine

- Arts - Architecture and Urban Development Journal, 19(1), 15-22. (In Persian)
- Hummon, D. (1992). Community Attachment: Local Sentiment & Sense of Place, Plenum, New York. 1992.
- Jacobs, M. (1995). Sustainability and community: Environmen, economic rationalism and sense of place, Australian Planner, 32 (2), 109-115.
- Jorgensen, S., & Richard C. (2001). Sense of place as an attitude: lakeshore property owners' attitudes toward their properties. Journal of Environmental Psychology, 21, 233-248.
- Lowe, M. & Altman, I. (1992). Place attachment: a conceptual inquiry, In Low, S.M. & Altman, I. (Eds.), Place Attachment (pp. 1-12). New York: Plenum Press.
- Mohammad Moradi, A. Yazdanfar, S. A., Fayzi, M., & Noroziyan Maleki, S. (2019). Measuring sense of place and identifying the effective components in the historical fabric of Tehran (Case study: The historical neighborhood of Imamzadeh Yahya). Journal of Iranian Architecture Studies, 8(15), 173-191. (In Persian)
- Nateqpour, M. (2004). social development and belonging with an emphasis on the role of Islamic councils, Journal of Social Science Education, 8(2), 21-33. (In Persian)
- Norberg Schulz, Ch. (1975). Meaning in western architecture, praeger publishers, NewYork.
- Ramkissoon, H., Graham, S., Liam, D. & Weiler, B. (2013). Testing the dimensionality of place attachment and its relationships with place satisfaction and pro-environmental behaviours: A structural equation modelling approach, Tourism Management, 36, 552-566.
- Rankin, L., Saunders, D., & Williams, R. (2000). Mediators of Attachment Style, Social Support, and Sense of Belonging in Predicting Woman Abuse by African American Men. Journal of Interpersonal Violence, 15(10), 1060-1080.
- Relph, E. (1976). Place and Placelessness, Pion, London.
- Rostamalizadeh, V., Ghasemi Ardahae, A., & Rostami, N. (2013). Factors Affecting Staying of Rural Youth in Rural Areas Case Study: Ahar County. Journal of Rural Research, 4(3), 505-534. (In Persian)
- Sajjadzadeh, H. (2013). Role of place attachment in making identity for urban squares, Journal of Bagh-e Nazar, 10(25), 69-78.
- Salvesen, D. (2002). The Making of Place, Research on Place & Space Website, 20 Feb. 2002.
- Samadpour Shahrak, A. Etesam, I., & Eaynifar, A. R. (2019). Determining the Motivating Factors of Place Sense in Rural Society Using Structural Equation Modeling (Case Study: Rural Zone of East Azerbaijan Province), Home and Rural Environment, 38(165), 65-80. (In Persian)
- Samimi S. & Partowi, P. (2009). Investigating and measuring the sense of place in organic and planned neighborhoods under study: Saghrisazan and Gilan Boulevard neighborhoods in Rasht city, he Journal of Architecture and Urban Planning Issue 2(3), 23-40. (In Persian)
- Sarmast, B., & Motevaseli, M. M. (2010). Investigating and Analyzing the Role of city Scale on the sense of place of (Tehran Case Study), Journal of Urban Management, 26, 133-146. (In Persia).
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. Journal of Environmental Psychology, 30 (1), 1-10.
- Seamon, D. (1982). The phenomenological contribution to environmental psychology, Journal of environmental psychology, 2, 119-140.
- Shamai, Sh. (1991). Sense of place: An empirical measurement, Geoforum, 22, 347-358.
- Siavashpour, B., Shadloo Jahromi, M., & Molaei Ramsheh Z. (2014). The dimensions that make up the sense of belonging to a place, with emphasis on physical, social and emotional factors (perception and cognition), National conference on Urban planning and management with emphasis on element of Islamic city, 12-13 Nov. 2014, Mashad, Iran. (In Persian)
- Statitics center of Iran. (2011). detailed findings and primary data of population and housing cencus (1954-2011), Available at: <https://www.amar.org.ir/english>
- Stokols, D., & Shumaker, S. A. (1981). People in places: A transactional view of setting', In J. Harvay (Eds.), Cognition, Social behavior, and the environment, Hillsdale, Erlbaum, 441-488.
- Tuan, Y, F. (1974). Topophilia: A study of

- Environmental perception attitudes and values. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Theodori, G. L. (2000). Examining the effects of community satisfaction and attachment on individual well-being. *Rural Sociology*, 66(4), 618-628.
- Trell, E. M., Hoven, B. & Huigen, P. (2012). 'It's good to live in Järva- Jaani but we can't stay here': Youth and belonging in rural Estonia", *Journal of Rural Studies* 28, 139-148.
- Varesi, H. R., Amel Bafande, M., & Mohammadzadeh, M. (2010). Investigating and Analyzing the Component of Urban Identity and Its Relationship to the Residence of New Towns (Case Study: Golbahar City), *Jounal of Urban Research and Planing*, 2, 17-36. (In Persian)
- Vaske, J., & Kobrin, K. (2001). Place Attachment and Environmentally Responsible Behavior. *Journal of Environmental Education*, 32(4), 16-21.
- Xu, Y. (1995). Sense of Place and Identity, *Research on Place & Space Website*; 20 Feb. 1995.
- Zarabian, F., & Matam, M. R. (2010). investigating the amount and factors affecting the sense of place, *Shardariha*, 9(89), 1-23. (In Persian)
- Zarei, A. Hashemi, Sh., & Gholabi, S. (2019). Investigating rural architectural design in enhancing residents' sense of place belonging (case example: Qaslan village, Qorve township), *Shabak*, 5(4), 39-55. (In Persian)

